

ZET

Öléti társadalom fenekén

a birka (Bruce Jones és Ricky Tomlinson)

om fenekén helyzetrogzításnál, tényfeltá-
rem rosszlet: rásnál. Társai mindezekben
árt, ha jön például Bill Douglas vagy Te-
amelyik hi- rence Davies is, csak Loach
anul erre fi- egyszerűen politikusabb alkatú
ket. náluk, és nyilvánvalóbban bal-
oldali. Talán csak a már említ-
tett Amber-csoport tagjai fog-
hatók hozzá ez utóbbi tekintet-
ben.

nekrol és al- Tudni róla, hogy viszonylag
t ugyan hi- kevés mozifilmel csinált: alap-
t ugyan hi- jában véve televíziós alkotó.
magyar for- Van azonban – s ez is tudnivaló
ültek és nem – a televíziós műveknek egy bi-
jébe (még az jebe (még az újvetítésre is alkalmas bi-

szomorú világ lenne e könyvek nélkül

Legyünk kortársai a saját időnknek

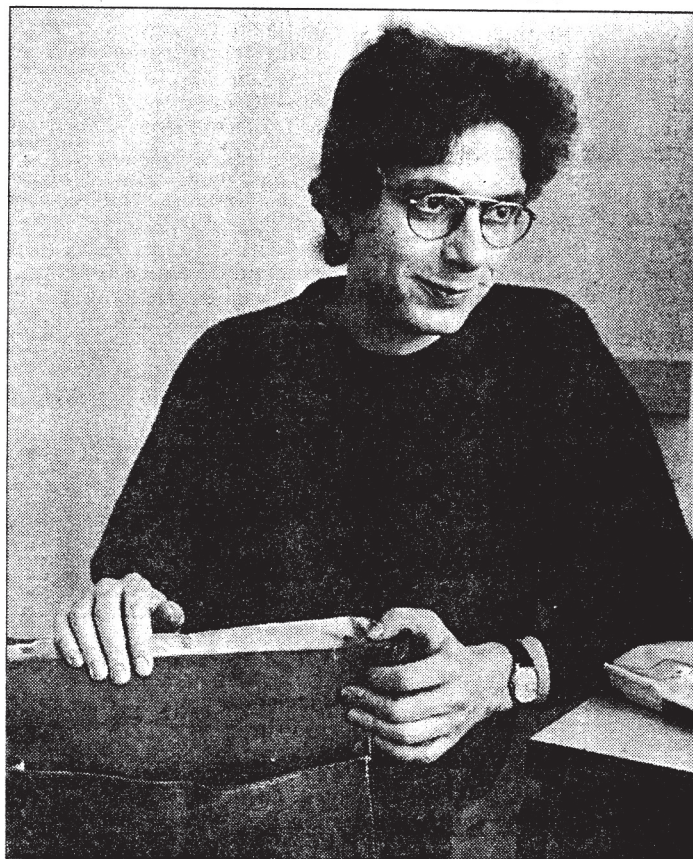
Beszélgetés Miklós Tamással, az Atlantisz Kiadó vezetőjével

35 éves, az ELTE BTK társada-
lomfilozófiai tanszékének do-
cense, 1981-ben egyik alapító-
ja, s 1989-ig, megszűntéig,
szerkesztője a Medvetánc cí-
mű, immár legendásodott fo-
lyóiratnak. Az Atlantisz Kia-
dót a Medvetánc szerkesztői
indították 1990-ben. Vezetője
Miklós Tamás.

– Miért szervezték meg a kiadót?

– Először is hozzáférhetővé
akartuk tenni a politikai cen-
zúra vagy csak egyszerűen az
emberi butaság miatt hiányzó
társadalomtudományi munká-
kat, főleg az alapműveket.
Amellett meg akartuk teremte-
ni az egyidejű tájékozódás le-
hetőségét. Ne évtizedek múltán
értésüljünk arról valami csene-
vész válogatásból, hogy mi volt
izgató, felkavaró a német vagy
a francia szellemi életben. Azt
mondtuk, legyünk kortársai a
saját időnknek. Végül azt is na-
gyon fontosnak tartottuk, hogy
a világszínvonalú magyar tár-
sadalomtudomány eredménye-
it megismertessük. Annál is in-
kább, mert joggal hihettük:
most a politikai helyett az üz-
leti szempontok szabnak majd
szigorú határt a humán tudomá-
nyoknak, a jó könyveknek.

– A kiadónál megjelenő művek
aligha adhatók közre olyan áron, s
olyan példányszámban, amiből a
vállalkozás kifizetődő lenne. Ezt
nyilván tudták 1990-ben is. A kér-
dés tehát akkor is az volt, mint
most: hogyan tehető rentábilissá az

Szomorú világ lenne e könyvek nélkül BÁNHALMI JÁNOS FELVÉTELE

mellé odaállítottunk egy olyan
könyvprogramot, amit elsősor-
ban az különböztet meg az
összes többtől, hogy tiszta

patronusi kört. Tagja például a
frankfurti főpolgármester, az
olasz köztársasági elnök, több
olyan tudós, mint Jürgen Ha-
bermas, Hilmar Hoffman, Fej-
tő Ferenc, Jacques LeGoff,
akik úgy gondolták, hogy ki
kell állniuk e program mellett.

– Nyilván ez a mecénások köré-
nek bővítését is segítheti.

– Feltétlenül.

– Az Atlantisz Könyvkiadó, s en-
nek talán az európai könyvkiadás
történetében sincs előzménye, a pá-
rizsi Seuil, a müncheni C. H. Beck, az
oxfordi Basil Blackwell, a római La-
terza és a madridi Critica nevű ki-
adókkal együtt jelentet meg egy ti-
zenhét-húsz kötetesre tervezett sorozat-
ot, Európa születése címmel. Vi-
lágpremierjére március 10-én, Buda-
pesten került sor.

– Jellemző lehet, hogy noha
ez a sorozat az európai identitá-
s kérdéseit vizsgálja, újab-
ban már egy japán kiadó is ér-
deklődést mutat iránta. A szer-
zőket közösen kérjük fel. Olyan-
okat, mint Umberto Eco, Mi-
chel Mollat, Leonardo Benevo-
lo. Az egyes köteteket közel
azonos időpontban jelentetjük
meg, Madridban ugyanúgy,
mint Münchenben, Rómában,
Oxfordban vagy Budapesten,
ez az a pillanat, amikor tényleg
kortársai lehetünk önmagunk-
nak.

– Nagyon szép a sorozat első da-
rabja, de ez jellemző is az Atlantisz ki-
adványaira. Jelezni tudják küllemük-
kel, hogy egyazon műhely termékei.

– Egy kis kiadónak ilyenmó-
don

k el idáig, még most is blöttük a magyar for- nem kerültek és nem látómezejébe (még az kezdeményezők sem juk ügyet), ám lista upán egy nevet mon- er Group. Már-már hogy bő tizenöt éves égük nyomaival leg- ülföldi fesztiválok on a kivételezett hely- ó magyar filmbarát. Loach kivétel nálunk. zért, mert az 1969-es i nemzetközi filmsike- i szaksajtóban is ren- tásra talált, utóbb a k és mosolyok (1981) kevesebb jó szót ka- zért még kapott. Is- ehát elismerjük Ken (Akit nem akarunk azt, ugye, jobb meg- ni.)

ach talán a legkima- tóda-örököse az ötve- tvanas évek brit „free mozgalmanak, Reisz, on, Anderson akkori izezéseinek. Nincs yedül társadalmi ér- vel – illetve, ne kertel- brit munkásosztály ránti kitartó érdeklő- sem pedig dokumen- hletettségű, realista ával, de még azzal filmjeiben nem ragad i naturalista problé- ogatásba. A társada- az emberről is többet bbet mutat a pusztá

ában véve televíziós alkotó. Van azonban – s ez is tudnivaló – a televíziós műveknek egy bizonyos fajtája, amelyik moziban való vetítésre is alkalmas, ki- vált, ha eleve úgy is készítik el. A *Kőzapor* (*Raining Stones*), Ken Loach most bemutatott filmje is a Channel Four számá- ra készült (ennek az egész Euró- pa számára kulturális példát adó televíziós társaságnak a ki- tartó, tervszerű támogatása nél- kül aligha élte volna túl a that- cherizmus gazdaságpolitikáját a brit filmművészet!), de egész jól elboldogul vele nálunk a Mokep.

Munkánélküli, kisvárosi kö- zépkorúak viszontagságai. Bob (Bruce Jones játssza) és Tommy, a barátja (Rický Tom- linson) bizony lopkodni is kényszerül olykor, hogy vala- mit letehessen a család asztalá- ra. A film lelegején például egy birkát lopnak. De nem képesek sem elvágni a torkát, sem fejbe bunkózni. S mire ezt a problé- mákat megoldják, máris nézhet- nek szembe a következővel: amíg ők a kocsmában árusít- gatják a húst, meg isznak rá egy sört, addig elkötik odakint Bob furgonját... És így tovább, az egészen groteszk és a bár nem egészen, de félig-meddig tragikus helyzetekig.

Egy egyszerű mestermunka. Egyszerű emberekről. Egyszerű helyzetekről. Egyszerű társa- dalmi igazságról. Mit is kéne cí- comázni rajta?

Csala Károly

olyan példányszámban, amiből a vállalkozás kifizetője lenne. Ezt nyilván ták 1990-ben is. A kérdés tehát, akkor is az volt, mint most: hogyan tehető rentábilissá az *Atlantisz*?

– A vásárlók szegénysége miatt valószínűleg nem lehet nyereséges. A veszteségre pedig fedezetet kell találnunk. Hiszen ragaszkodunk a Medvetánc szerkesztése során köve- tett értékekhez, s ugyanakkor a feladathoz is, hogy egy általa- kuló, eszméit, sőt sok tekintet- ben esztét vesztő társadalom- nak, vagy legyünk óvatosab- bak: értelmiségnek, kiadvá- nyainknak segítsünk bővíteni legalább az elemi tájékozódás feltételeit. Mert amit nem adunk ki, azért is felelősek va- gyunk, hiszen hozzájárulunk a bizonytalansághoz, a zürza- varhoz, a butulási folyamat- hoz, a szellemi elsivatagoso- dáshoz. Elvben az egyik lehe- tőség tehát olyan könyvek for- galmazása, amelyek hasznából a drága kiadványok vesztesége fedezhető. A magyar viszonyok között azonban még a sikeres kiadványokon sincs akkora profit, hogy abból a törekvő- sünk finanszírozható volna.

Vannak, voltak kiadók, ame- lyek ezt megpróbálták. Mára szép terveikből kevés maradt. A másik felvethető lehetőség: pénzt keresni nagyobb megté- rülést szavatoló területen, s a nyereséget itt mulatni el. A harmadik, ha valamelyik poli- tikai erő zsebébe bújunk. Erre is van több közismert példa. Ezek a zsebek sose olyan üre- sek, hogy ne jutna belőle a bar- ráti programokra. De ha tíz éven át nem vonzott ez a megoldás, most sem lett csábítóbb.

– Csakhogy ezzel nagyon leszű- kitették a mozgásterüket.

– Megpróbáltam egy másik utat. Létrehoztunk – persely- ként – egy alapítványt, ami

mellé odaállítottunk egy olyan könyvprogramot, amit elsősor- ban az különböztet meg a. összes többitől, hogy tiszta profillal rendelkezik. Csak és kizárólag a klasszikus humán- tudományokat, a modern tár- sadalomtudományi vitákat és a magyar társadalomtudomány színe-javát szolgálja. A kultúra sok barátja állt programunk mellé, talán mert úgy érezték, szomorú világban találnánk magunkat e könyvek nélkül.

– Mégsem lehet könnyű mecéná- sokra találni, itthon semmiképp, hiszen a szellemi élet környékéről úgy kiszivattyúzták a pénzt, mintha sose lett volna ott.

– Persze. De először is mö- göttünk volt a Medvetánc szakmai reputációja, itthon és odakint, nem kellett sokat mag- yarázkodnunk. A Medvetánc utolsó fillérjeiből elkezdtek közreadni a nyitó köteteket. Vagyis bárki láthatta, kik va- gyunk és mit akarunk. Jó pilla- natban indultunk, hiszen ak- kor Nyugat-Európát euforikus hangulat uralta, keblére akart ölelni mindent ami „keleti”, s így viszonylag könnyű volt egy olyan programmal boldogulni, amelyik a kelet-nyugati szelle- mi kapcsolatok újraépítését tűzte ki célul. Találhattunk hát olyan alapítványokat, könyves szervezeteket, amelyek egyen- ként szerény, egészében azon- ban annyi támogatást adtak, amivel előrejuthattunk. De akadt itthon is olyan, aki von- zónak látta, ha a neve összekap- csolódik az *Atlantisz*éval. Arra vigyáztunk, hogy sok támoga- tónk legyen, elhárítandó a ki- szolgáltatottság veszélyét, s hogy ne adományozókat, ha- nem partnereket találjunk.

Csakhogy közben az eufóriát kiábrándulás követte, Magyar- országon pedig minden átpoliti- zálódott, a pénz is. A tervezett

kétfélmillió márkás törzstőkét „szszehozni nem tudtuk – ennek a hozadékát hasznosítva ugyanis gond nélkül dolgozhattunk volna –, de működhetünk. Akkor is, ha mind a mai napig könyv- ről könyvre gereblyézzük egybe az előállításukhoz szükséges összeget. Így mindig csak annyira vállalkozunk, amennyit finanszírozni tudunk.

– Az ilyen kiadványok némelyike persze, a fordítás nehézségei és a szakmai kontrollszerkesztés miatt, hosszú évekig készül, tehát önöknek már most tudniuk kellene, mivel akarnak megjeleni két-három év múlva, hogy a megbízást kiadhassák. Miközben, ezek szerint, fogal- muk sincs arról, hogy akkor is lesz-e pénzük, sőt, hogy egyáltalán műkö- dik-e még a kiadó.

– Noha a közvetlen tervein- ket semmi sem veszélyezteti, a helyzet ilyen értelemben nem sok jóval biztat bennünket.

– Viszont minden évben diszven- degei a frankfurti könyvvásárrak, s gondolom, ez nem haszon nélkül való.

– Ismertségünk, vagy mond- jam úgy: elismertségünk a külföldi referencia, s a külföldi könyvek szerzői jogainak a megszerzése szempontjából fontos. Meg persze a kiadók közti kapcsolat miatt is, hiszen sokat javít az együttműködés lehetőségein. Nem árt tudni, hogy nemegyszer nagy óvatos- sággal néznek onnan a kelet- európai kiadókra. Ezek kelle- nek, hogy partnerekből bará- tok legyünk. Kétségtelen, ez nem akármilyen tőke. Mert olyan kiadói jogokhoz juttat, amit más esetleg soha nem kap meg. Opciót kaptunk például Martin Buber vagy Wittgen- stein összes munkájára. Meg- esik, hogy ingyen juthatunk szerzői jogokhoz. Ami azt is je- lenti, hogy itt nem egyedül az üzleti játékszabályok érvénye- sülnék. Létrehoztunk aztán egy nemzetközi baráti vagy

– Nagyon szép a sorozat első da- rabja, de ez jellemző is az *Atlantisz* ki- adványaira. Jelezni tudják küllemük- kel, hogy egyazon műhely termékei.

– Egy kis kiadónak ilyesmire adnia kell. Ez is a koncentrált jelenlét eszköze. Túl színes kör- nyezetben talán éppen visszafo- gottságukkal hívják fel maguk- ra a figyelmet. Olyanok így együtt, reményeink szerint, mint egy folyóirat számai. Nem lehet véletlen, hogy a Medve- tánc előfizetői vásárlóink mar- radtak, ahogy a Medvetánc ter- jesztői is mellettünk állnak. Mintha megmaradt volna buli- nak a dolog, amiben jó részt venni. Ilyen figyelemfelhívó esz- köz a Váci utcai könyvesboltunk is. *Atlantisz* Könyvsziget a neve, s három funkciója van. 'Az egyik, hogy társadalomtudomá- nyi szakbolt legyen, ahol a hu- mán irodalom színe-java egy helyen megvásárolható, ahová tehát érdemes, sőt nem lehet nem bemenni. A másik, hogy en- nek az irodalomnak a bemuta- tóterme legyen. Így is hasznosít- ható külföldi kapcsolataink megmozdításával itt évente több kiállítást is szervezünk. Meg kell ismerni a külföldi könyvkiadókat, hogy tudjuk, melyiktől mit várhatunk. Mi- lyen minőséget. Mert nem mind- egy, hogy mit, hol adtak ki. füg- getlenül attól, hogy az illető ki- adónak hány könyve fut a pia- con. A harmadik feladatának azt tekintjük, hogy nemzetközi információs központként és könyvmegrendelő helyként szolgálja az igényes olvasókat. Ehhez összeállítottuk Magyar- ország legnagyobb humán tudomá- nyos katalógusgyűjteményét. Ennek alapján bárki tájékozód- hat és rendelhet. Méghozzá meglehetősen kedvezményes áron, megint csak kiadói kap- csolataink jóvoltából.

Varga Lajos Márton

Nemzeti szebb jövőjére

